

กลยุทธ์การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์
อุทยานแห่งชาติถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน
Management Strategies of Historical Tourist Sites in
Tham Luang-Khun Nam Nang Non-National Park

ภาณุวัฒน์ ขูรีรัง^{1*}, พีรญา ชื่นวงศ์²

Panuwat Khureerang^{1*}, Peeraya Chuenwong²

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาศักยภาพและกำหนดกลยุทธ์การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อุทยานแห่งชาติถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อุทยานแห่งชาติถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน ประกอบด้วยภาครัฐ เอกชน และชุมชน จำนวน 6 คน ทำการศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ SWOT และกำหนดกลยุทธ์การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ด้วยเทคนิค การวิเคราะห์ TOWS Matrix

ผลการศึกษา พบว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน มีศักยภาพที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ได้ เพียงแต่ยังขาดการจัดการให้เป็นไปตามมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ จากการศึกษาศักยภาพสามารถนำมากำหนดกลยุทธ์การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อุทยานแห่งชาติถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน ได้ดังนี้ 1. กลยุทธ์เชิงรุก (SO) การจัดทำสื่อ กิจกรรม และการประชาสัมพันธ์ 2) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน จัดกิจกรรมการให้ความรู้เรื่องการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และสร้างโปรแกรมการท่องเที่ยวเชื่อมโยง 3) กลยุทธ์เชิงรับ (WO) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี และกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว 4) กลยุทธ์ เชิงปรับปรุง (WT) จัดกิจกรรมกระตุ้นคนในชุมชนให้ตระหนักถึงปัญหา มีการประเมินคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว และพัฒนาระบบความปลอดภัยและสุขอนามัย

¹ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Chiangrai Rajabhat University.

* Corresponding author. E-mail: tewlanla@gmail.com

² มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Chiangrai Rajabhat University.

คำสำคัญ: ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อุทยานแห่งชาติถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน

Abstract

The purposes of this research were to study the potential and strategies formulation for historical tourist sites management in Tham Luang-Khun Nam Nang Non National Park, Chiang Rai Province. An in-depth interview was conducted with six representatives involved in the management of historical tourist sites in Tham Luang-Khun Nam Nang Non National Park, including public sector, private sector, and community. A SWOT analysis was used to study the potential of tourist attractions and the TOWS Matrix analysis technique was used to formulate historical attraction management strategies.

The results showed that the potential of historical tourist sites in Tham Luang-Khun Nam Nang Non National Park can be developed into a historical attraction, but it was still lack of management according to the historical attraction management standards. In addition, the results revealed that there were some strategies which can be used to manage the historical tourist sites in Tham Luang-Khun Nam Nang Non National Park including: 1) SO Strategy: media preparation, activities, and public relations; 2) ST Strategy: infrastructure development, organizing educational activities on the management of historical tourist sites, and creating tourism-linked programs; 3) WO Strategy: promoting technologies usage and determining the capacity of the historical tourist sites to accommodate tourists; and 4) WT Strategy: organizing activities to raise community's awareness of the problems, assessing the quality of tourist attractions and developing a security and sanitation system in the tourist attractions.

Keywords: Tourism potential, Historical attraction, Tham Luang-Khun Nam Nang Non National Park

ความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศไทย เนื่องจากการท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้ให้ประเทศไทยเป็นจำนวนมาก จากรายงานสถิติการท่องเที่ยวประเทศไทย จำนวนนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวประเทศไทย ปี พ.ศ. 2561 เปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2562 พบว่า มีนักท่องเที่ยวต่างชาติ ขยายเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 4.55 ก่อให้เกิดรายได้ ขยายเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ

ละ 1.90 และนักท่องเที่ยวชาวไทย ขยายเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 4.82 ก่อให้เกิดรายได้ ขยายเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 0.45 ทำให้มีเงินหมุนเวียนในระบบเพิ่มมากขึ้น แม้ที่ผ่านมาจะประสบผลสำเร็จในการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว และรายได้จากการท่องเที่ยว ส่วนหนึ่งเป็นผลจากแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564) ที่ได้ให้ความสำคัญกับการวางรากฐานและแก้ไขปัญหาที่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ ทั้งด้านคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว บุคลากรการท่องเที่ยว และโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการสร้างรายได้และกระจายรายได้สู่จังหวัดที่เป็นเมืองรองมากขึ้น ซึ่งจังหวัดเชียงรายถือเป็นเมืองรองอันดับต้น ๆ ที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจเป็นจำนวนมาก จากสถิติการเปรียบเทียบจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายในปี พ.ศ. 2561 กับ ปี พ.ศ. 2562 พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ขยายเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 3.90 และนักท่องเที่ยวชาวไทย ขยายเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 7.10 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562)

อุทยานแห่งชาติถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอนเป็นแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งในเป็นกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวอยู่ในระดับสูง จากความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวและรูปแบบของกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ และมีชื่อเสียงจากเหตุการณ์ปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัยทีมฟุตบอลหมูป่าอคาเดมี ในปี พ.ศ. 2561 คณะรัฐมนตรีจึงได้มีข้อสั่งการให้ฟื้นฟู และพัฒนาอุทยานแห่งชาติถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เพื่อเรียนรู้บทเรียนจากการปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัยทีมหมูป่าอคาเดมี โดยมีการวางแผนพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2561)

ปัจจุบันอุทยานแห่งชาติถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน อยู่ในช่วงของการศึกษาพื้นที่ เพื่อฟื้นฟูธรรมชาติ ทำให้ยังไม่มีการศึกษาศักยภาพและกำหนดกลยุทธ์เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาศักยภาพและกำหนดกลยุทธ์การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อุทยานแห่งชาติถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน เพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น รักษามาตรฐานในการเป็นอุทยานแห่งชาติ และภาพลักษณ์ที่ดีในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อุทยานแห่งชาติถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน
2. เพื่อกำหนดกลยุทธ์การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อุทยานแห่งชาติถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ SWOT เพื่อกำหนดกลยุทธ์การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อุทยานแห่งชาติถ้ำหลวง-ขุนน้ำนาง ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ TOWS Matrix ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ SWOT เพื่อกำหนดกลยุทธ์การจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ TOWS Matrix คือ ตัวแทนบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อุทยานแห่งชาติถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน จำนวน 6 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ประกอบไปด้วย ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structural Interview) สำหรับสัมภาษณ์ตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อุทยานแห่งชาติ ถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยวตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content validity) จำนวน 3 คน และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) กำหนดค่าดัชนีความสอดคล้อง (ประสพชัย พสุนนท์, 2558) ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ได้ค่าความเที่ยงของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีค่าเท่ากับ 0.85 หลังจากนั้นนำแบบสอบถามไปแก้ไขปรับปรุงจนเกิดความสมบูรณ์ก่อนนำไปทดลองใช้

เทคนิคการวิเคราะห์ SWOT เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

กิจกรรมนี้เป็นกระบวนการในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อุทยานแห่งชาติถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน ได้แก่ ภาครัฐ เอกชน และชุมชน โดยสอบถามในส่วนของจุดแข็งและจุดอ่อนครอบคลุมในประเด็น ด้านสิ่งดึงดูดใจในแหล่งท่องเที่ยว ด้านความสามารถในการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการจัดโปรแกรม การท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริการเสริมในแหล่งท่องเที่ยว และด้านที่พักในแหล่งท่องเที่ยว ส่วนของโอกาสและอุปสรรคครอบคลุมในประเด็นด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และ ด้านเทคโนโลยี (เอกวินิต พรหมรักษา, 2555)

เทคนิคการวิเคราะห์ TOWS Matrix เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

กิจกรรมนี้เป็นกระบวนการกำหนดกลยุทธ์การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อุทยานแห่งชาติถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอนที่เหมาะสมจากการวิเคราะห์ SWOT โดยใช้ข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ในรูปแบบความสัมพันธ์แบบเมทริกซ์โดยใช้การวิเคราะห์ TOWS Matrix เพื่อกำหนดออกมาเป็นกลยุทธ์ คือ

1) กลยุทธ์เชิงรุก (SO Strategy) ได้มาจากศักยภาพที่เป็นจุดแข็งและโอกาส มาพิจารณาร่วมกัน เพื่อจะนำมากำหนดเป็นกลยุทธ์เชิงรุก 2) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST Strategy) ได้มาจากศักยภาพที่เป็นจุดแข็งและอุปสรรคมาร่วมกัน เพื่อจะนำมากำหนดเป็นกลยุทธ์เชิงป้องกัน 3) กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO Strategy) ได้มาจากศักยภาพที่เป็นจุดอ่อน และโอกาสมาพิจารณาร่วมกัน เพื่อจะนำมากำหนดเป็นกลยุทธ์เชิงแก้ไข ทั้งนี้เนื่องจากมีโอกาสที่จะนำแนวคิดหรือวิธีใหม่ ๆ มาใช้ในการแก้ไขจุดอ่อนที่มีอยู่ได้ 4) กลยุทธ์เชิงรับ (WT Strategy) ได้มาจากศักยภาพที่เป็นจุดอ่อนและอุปสรรคมาร่วมกัน เพื่อกำหนดเป็นกลยุทธ์เชิงรับ (Wehrich, 1982)

วิธีการเก็บข้อมูล

1. ข้อมูลทุติยภูมิ

การศึกษาค้นคว้ารวบรวมจากเอกสารของหน่วยงานต่าง ๆ เอกสารเผยแพร่ทางราชการ เช่น แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2561-2564) มุ่งเน้นสืบค้นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับนโยบายยุทธศาสตร์ รวมไปถึงแนวทางการจัดการด้านการท่องเที่ยว เป็นต้น

2. ข้อมูลปฐมภูมิ

การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ SWOT และกำหนดกลยุทธ์การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ TOWS Matrix จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อุทยานแห่งชาติถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน ประกอบด้วยภาครัฐ เอกชน และชุมชน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

สรุปผลการวิจัย

ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อุทยานแห่งชาติถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ SWOT สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

จุดแข็ง (S) มีทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย และเป็นเอกลักษณ์ สามารถสร้างจุดท่องเที่ยวได้อย่างหลากหลาย มีเรื่องราวประวัติศาสตร์ที่สำคัญที่เป็นที่รู้จักทั้งในและต่างประเทศ สามารถนำมาเป็นจุดขายได้ มีประเพณี ความเชื่อ และศิลปวัฒนธรรมที่ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยว และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงได้หลายช่องทาง และสะดวกต่อการเดินทาง ส่วนของจุดอ่อน (W) ไม่มีพื้นที่สำหรับสร้างสิ่งก่อสร้าง เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา ขาดอุปกรณ์หรือสื่อที่ทันสมัย ในการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยว ขาดการนำเสนอ กิจกรรม สินค้า และบริการ และขาดการจัดการความปลอดภัยในพื้นที่อย่างเป็นระบบ ส่วนของโอกาส (O) มีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับจากเหตุการณ์ภัยพิบัติ ได้มาโดยไม่ต้องประชาสัมพันธ์มากนัก รัฐบาลให้การสนับสนุนในการพัฒนาอุทยานแห่งชาติถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอนและนักท่องเที่ยวนิยมการท่องเที่ยวที่ใกล้ชิดธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวที่มีประวัติศาสตร์มาก

ขึ้น ส่วนของอุปสรรค (T) ความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม เนื่องจากการมาเยือนของนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ปัญหาไฟฟ้า ความแปรปรวนของสภาพอากาศในปัจจุบันเป็นอุปสรรคของการท่องเที่ยว การพัฒนาพื้นที่ทำได้ยาก เนื่องจากติดข้อกฎหมาย เรื่องของการใช้พื้นที่ภายในอุทยานแห่งชาติ และชุมชนขาดความรู้และความเข้าใจในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

กำหนดกลยุทธ์การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อุทยานแห่งชาติถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ TOWS Matrix สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

กลยุทธ์เชิงรุก (SO) จัดทำสื่อสำหรับถ่ายทอดเรื่องราวประวัติศาสตร์ ประเพณี ความเชื่อ และศิลปวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับแหล่งท่องเที่ยว จัดกิจกรรมในพื้นที่ที่มีความหลากหลาย สอดคล้องกับทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ประเพณี ความเชื่อ ที่เป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว และจัดประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านช่องทางออนไลน์ ส่วนของกลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) ทำการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ ถนน ที่จอดรถ ห้องน้ำ ป้ายบอกทาง ระบบไฟฟ้า รวบรวม เป็นต้น จัดกิจกรรมการให้ความรู้เรื่องการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อุทยานแห่งชาติถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน กับ บุคลากรภายในอุทยานและคนในชุมชน และสร้างโปรแกรมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยวและชุมชน ส่วนของกลยุทธ์เชิงรับ (WO) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว และกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว พร้อมทั้งมีการควบคุมดูแลที่ได้มาตรฐาน ส่วนของกลยุทธ์ เชิงปรับปรุง (WT) จัดกิจกรรมกระตุ้นคนในชุมชนให้ตระหนักถึงปัญหา รวมถึงการมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างแท้จริง จัดให้มีการประเมินคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว โดยหน่วยงาน ชุมชน และนักท่องเที่ยว เพื่อศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างตรงจุด และมีมาตรฐาน และพัฒนาระบบความปลอดภัยและสุขอนามัยในแหล่งท่องเที่ยว การสนับสนุนอุปกรณ์และเครื่องมือ เพื่อป้องกันและช่วยเหลือนักท่องเที่ยว

อภิปรายผลการวิจัย

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อุทยานแห่งชาติถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน จังหวัดเชียงราย พบว่า สอดคล้องกับองค์การบริหารส่วนตำบลโป่งผา (2561) ได้จัดทำแผนพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว ตำบลโป่งผา อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2561-2563 ได้กล่าวถึงอุทยานแห่งชาติถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน จังหวัดเชียงรายว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่ยังคงสมบูรณ์ชุ่มชื้นด้วยไม้น้อยใหญ่นานาพันธุ์ อีกทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีตำนานเรื่องเล่าที่เป็นความเชื่อของคนในพื้นที่และทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้านการท่องเที่ยวของตำบลโป่งผา โดยจุดแข็ง (S) มีแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรทางการท่องเที่ยวทั้งดงม ยังคงเป็นธรรมชาติทั้ง ป่า ภูเขา ส่วนของจุดอ่อน (W) มีงบประมาณท้องถิ่นไม่พอสำหรับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ส่วนของโอกาส (O) นักท่องเที่ยวภายนอกรู้จักแหล่งท่องเที่ยวหลักของตำบลโป่งผาเป็นอย่างดี และมีส่วนช่วยผลักดันในการประชาสัมพันธ์ แต่ไม่สอดคล้อง กับอุปสรรค (T) สถานการณ์การเมืองระดับประเทศส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลง และพบว่า สอดคล้องกับ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2561) จัดทำเอกสารสรุปผลการถอดบทเรียนภายหลัง การปฏิบัติงาน การดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้สูญหายในวนอุทยานถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน จังหวัด

เชียงราย พบว่า แหล่งท่องเที่ยวถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน ขาดความปลอดภัยในพื้นที่ การจัดการพื้นที่สำคัญที่มีลักษณะถ้ำ เช่น การกำหนดมาตรการ แนวทาง และระเบียบวิธีปฏิบัติในการท่องเที่ยว ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อุทยานแห่งชาติถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน สามารถนำไปใช้ประกอบการพิจารณาเพื่อกำหนดกลยุทธ์การจัดการแหล่งท่องเที่ยว เชิงประวัติศาสตร์ อุทยานแห่งชาติถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอนได้

กำหนดกลยุทธ์การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อุทยานแห่งชาติถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน พบว่า กลยุทธ์ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อุทยานแห่งชาติถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน สอดคล้องกับ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2560) ที่ได้จัดทำยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว ปี พ.ศ. 2561-2563 และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

กลยุทธ์เชิงรุก (SO) ควรมีการจัดทำสื่อถ่ายทอดเรื่องราวประวัติศาสตร์ ประเพณี ความเชื่อและศิลปวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับแหล่งท่องเที่ยว และจัดทำกิจกรรมในพื้นที่ที่มีความหลากหลาย สอดคล้องกับทรัพยากรทรัพยากรธรรมชาติ และเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว โดยให้ผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ เป็นผู้แนะนำการถ่ายทอดให้น่าสนใจยิ่งขึ้น สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวให้เกิดความสมดุล และยั่งยืน เป็นยุทธศาสตร์ที่เน้นการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว สินค้า และบริการ นำเสนอเอกลักษณ์ที่โดดเด่น และสอดคล้องกับ มนัสสินี บุญมีศรีสง่า (2557) วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบและกลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงรุกในแหล่งท่องเที่ยวที่มีบทเรียนจาก ความสูญเสีย อุบัติภัย และมรณภัย ในภูมิภาคตะวันตก ประเทศไทย ได้แนวทางการวางกลยุทธ์ เชิงรุก (SO) คือ ส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีโปรแกรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายตามความต้องการของนักท่องเที่ยว

กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) ควรมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน กลยุทธ์เชิงปรับปรุง (WT) ควรพัฒนาระบบความปลอดภัยและสุขอนามัยในแหล่งท่องเที่ยว กลยุทธ์เชิงรับ (WO) ควรกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว พร้อมทั้งมีการควบคุมดูแลที่ได้มาตรฐาน และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นยุทธศาสตร์ที่เน้นด้านการพัฒนาระบบคมนาคมในทุกรูปแบบ รวมถึงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ การพัฒนาความปลอดภัย และสุขอนามัยอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับ Cetin (2015) วิจัยเรื่อง การศึกษาศักยภาพของพื้นที่คุ้มครองสำหรับการวางแผนภูมิทัศน์กรณีศึกษาเมืองโบราณปอมเปอีโปลิสในอิตาลี ให้มีการจัดที่จอดรถ เนื่องจากที่จอดรถไม่เพียงพอ ปรับปรุงทางเดิน ทำแผนที่ พร้อมป้ายบอกทาง สำหรับนักท่องเที่ยว และสอดคล้องกับ ธนาวรรณ พิณะเวศน์ (2557) วิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ จังหวัดนครพนม พบว่า ต้องมีการกำหนดนโยบายและมาตรการด้านสิ่งแวดล้อม ควรมีการจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาน้ำทิ้ง และปัญหาเสียงรบกวน ที่เกิดจากแหล่งท่องเที่ยวโดยเฉพาะฤดูกาลที่มีนักท่องเที่ยวมาก

กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) ควรจัดกิจกรรมการให้ความรู้เรื่องการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อุทยานแห่งชาติถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน กับบุคลากรภายในอุทยานและคนในชุมชน และกลยุทธ์เชิงปรับปรุง (WT) ควรจัดกิจกรรมกระตุ้นให้คนในชุมชนตระหนักถึงปัญหารวมไปถึงมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างแท้จริง โดยที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชน เป็นผู้สนับสนุนให้ความรู้ แนะนำแนวทางปฏิบัติต่าง ๆ เป็นต้น สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว เป็นยุทธศาสตร์ที่เน้นสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว ผ่านความร่วมมือระหว่างภาครัฐ และเอกชน รวมถึงการปลูกฝังจิตสำนึกและการเป็นเจ้าบ้านที่ดีให้กับประชาชนและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน สอดคล้องกับ ทิพาพร ไตรบรรณ (2557) วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ภูมิศึกษา หมู่บ้านอรัญญิก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้กล่าวถึงกลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) ว่า ชาวบ้านในหมู่บ้านอรัญญิกยังขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว และขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ดังนั้น หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจอันดีให้กับชาวบ้าน โดยการจัดหาบุคลากรที่มีความรู้ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวมาอบรมให้ความรู้กับชาวบ้าน เพื่อสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมของชาวบ้านอย่างเต็มรูปแบบ เมื่อชาวบ้านได้รับความรู้ความเข้าใจอันดีเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแล้ว ก็เกิดประโยชน์ต่อหมู่บ้านมากขึ้น

กลยุทธ์เชิงรุก (SO) การจัดการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านช่องทางออนไลน์ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างความสมดุลให้การท่องเที่ยวไทยผ่านการตลาดเฉพาะกลุ่ม การส่งเสริมวิถีไทย และการสร้างความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว เป็นยุทธศาสตร์ที่เน้นการพัฒนาการตลาดของการท่องเที่ยวไทยอย่างมีสมดุล เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ ผ่านการส่งเสริมการตลาดเฉพาะกลุ่มและการพัฒนาเครื่องหมายมาตรฐานคุณภาพ รวมทั้งการส่งเสริมการตลาดเพื่อกระตุ้นการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว และสอดคล้องกับ เบญจวรรณ จันทรแก้ว (2558) วิจัยเรื่อง การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวชายแดนอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ได้สรุปกลยุทธ์เชิงรุก (SO) คือ การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวร่วมกัน โดย การประชาสัมพันธ์ แหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จัก

กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) จัดทำแผนการจัดการเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยวและชุมชน ให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยว ลดความแออัดภายในพื้นที่ ผ่านความร่วมมือระหว่างภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ เอกชน และชุมชน และกลยุทธ์เชิงปรับปรุง (WT) ควรจัดให้มีการประเมินคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว โดยหน่วยงาน ชุมชน และนักท่องเที่ยว อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 5 การบูรณาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเป็นยุทธศาสตร์ที่เน้นการส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างทุกภาคส่วน และส่งเสริม การท่องเที่ยวโดยรวมของนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับ คุณัญญา เบญจวรรณ (2560) วิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการนวัตกรรมของอุทยานประวัติศาสตร์ เมืองมรดกโลก เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเขตภาคเหนือตอนล่าง พบว่าแนวทางการจัดการมีกลยุทธ์การบริหารจัดการโครงสร้าง โดยการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวประวัติศาสตร์เชื่อมโยงกับวิถีชุมชนในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์ และสอดคล้องกับ วรณภา แดกปัญญา (2559) วิจัยเรื่อง แนวทาง การพัฒนาการสื่อสารทางการตลาดของแหล่งท่องเที่ยว

เที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา พบว่าแนวทางการพัฒนาควรพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวและบริการ และพัฒนาสื่อประเภทต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพ อีกทั้งควรมีกระบวนการติดตามและประเมินผลการใช้สื่อการสื่อสารทางการตลาดอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการศึกษาไปใช้

ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นเชิงนโยบายที่ควรให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ ดังต่อไปนี้

1. ควรมีหน่วยงานให้การสนับสนุน และให้ความรู้ประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์
2. ควรเปิดโอกาสให้คนในพื้นที่หรือชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น ได้แก่ การติดตาม ประเมินผล การเสนอความคิดเห็น การปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อหาทางป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีผลต่อความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ร่วมกัน รวมไปถึงทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาผลการดำเนินงานการพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เพื่อขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์
2. ควรศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชน และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์
3. ควรศึกษาความพร้อมและการปรับตัวของชุมชนต่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2561). *การถอดบทเรียนภายหลังการปฏิบัติงาน (After Action Review : AAR) การดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้สูญหายในวนอุทยานถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน จังหวัดเชียงราย*. http://ns.dla.go.th/upload/ebook/column/2019/3/2255_6062.pdf.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564*. https://www.ubu.ac.th/web/files_up/03f2017052216244626.pdf
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). *สถิตินักท่องเที่ยว*. <https://intelligencecenter.tat.or.th/?lang=th>.

- คุณัญญา เบญจวรรณ. (2560). รูปแบบการจัดการนวัตกรรมการของอุทยานประวัติศาสตร์เมืองมรดกโลก เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเขตภาคเหนือตอนล่าง. (บริหารธุรกิจดุสิตบัณฑิต).
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. ThaiLIS Digital Collection.
- ทิพาพร ไตรบรรณ. (2557). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ กรณีศึกษา หมู่บ้านอรัญญิก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต).
- มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. dspace.bu.ac.th
- ธนวรรณ พิณะเวศน์. (2557). การพัฒนาแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ จังหวัดนครพนม. (วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ThaiLIS Digital Collection.
- เบญจวรรณ จันทร์แก้ว. (2558). การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวชายแดนอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยแม่โจ้. ThaiLIS Digital Collection.
- มนัสสินี บุญมีศรีสง่า. (2557). การพัฒนารูปแบบและกลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงรุกในแหล่งท่องเที่ยวที่มีบทเรียนจาก ความสูญเสีย อุบัติภัย และมรณภัย ในภูมิภาคตะวันตก ประเทศไทย. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร. ThaiLIS Digital Collection.
- วรรณภา แดกปัญญา. (2559). แนวทางการพัฒนาการสื่อสารทางการตลาดของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ThaiLIS Digital Collection.
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2561). การประชุมคณะรัฐมนตรี. การส่งเสริมวัฒนธรรมสร้างสรรค์ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 และการใช้มิติทางวัฒนธรรมสร้างภาพลักษณ์ให้กับประเทศ ผลการดำเนินงานกรณี ถ้ำหลวง จังหวัดเชียงราย. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งผา. (2561). แผนพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว ตำบลโป่งผา พ.ศ. 2561-2563. <http://www.pongpha.go.th/filesAttach/loadfile/1561364134.pdf>
- เอกวินิต พรหมรักษา. (2555). ทฤษฎีองค์การและการจัดการเชิงกลยุทธ์ขั้นสูง. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- Cetin, M. (2015). Evaluation of the sustainable tourism potential of a protected area for landscape planning: a case study of the ancient city of Pompeipolis in Kastamonu. *International Journal of Sustainable Development & World Ecology*.
- Weihrich, H. (1982). *Essentials of Management*. Singapore: Mc Graw-Hill.